zelj) v Grčaricah (občina Dolenja vas)

Potem je imel „Schulverein" v Kočevju lesno obrtno šolo in otroški vrtec, oboje je kupilo poverjeništvo za socialno skrbstvo ter ustanovilo zavod za zanemarjeno mladino. Za šoli v Šiški in Rodinah nad Črnomljem ni bilo zanimanja pri šolskih občinah, zato sta se prodali potom prostovoljne dražbe najvišjima ponudnikoma. Rodinsko šolo je kupil iz Amerike se vrnivši domačin R. Rožič, ki je preuredil šolo za moderno gostilno. Nemška šola na Jesenicah je bila last »Schulkuratorija« v Ljubljani, a po razpustu društva je podedovala šolo Kranjska hranilnica, ki daje poslopje občini v najem za šolo. V Ljubljani je bila šulferajnska šola v poslopju realke.

Kakor s šulferajnskimi poslopji se je zgodilo tudi s premoženjem društva „Südmark", ozir. s krajevnimi društvi pod katerih firmo se je skrivalo to nevarno društvo. Znani „Südmarkhof" v Št. Ilju, glavno trdnjavo obmejnih renegatov, je kupila ondotna občina. Poslopje otroškega vrtca in nemškega telovadnega društva v Studencih pri Mariboru ondotni Sokol za telovadnico in slovenski otroški vrtec, poslopje otroškega vrtca v Marenberku novoustanovljeno slov. društvo „Otroški vrtec".

Tako so dobile slovenske občine vsaj delno zadoščenje za vse gmotne in moralne krivice tekom zadnjih desetletij.

Po „Jugoslaviji".

Slovenska Šolska Matica.

I. Dve knjigi za 1920 sta že dotiskani (Fink, Ukoslovje slov. jezika in Pivko-Schaup, Telovadba). Letopis za 1920 pojde v tisk sedaj, obsegal bo poleg temeljite ocene življenja in delovanja pokojnega ravnatelja H. Schreinerja ter krajših člankov o pedagoških pisateljih I. Macheriu in I. Krulcu podrobni učni načrt za telovadbo nižje stopnje in poročilo odbora SŠM. Imenik članov se natisne na posebni poli.

II. Dodatno objavljamo poročilo o izrednem občnem zboru SŠM. dne 27. avgusta 1920 v Mariboru. Najstarejši odbornik, gosp. nadučitelj Jakob Dimnik se je spominjal prezgodnjih izgub SŠM. v preteklem letu. Lansko pomlad smo položili v prezgodnji grob vestnega pregledovalca računov SŠM., licejskega ravnatelja in marljivega pedagoškega pisatelja Ivana Macherta. Dne 19. decembra 1919 je umrl v Ljubljani dolgoletni duševni voditelj slovanske pedagogike, pedag. pisatelj, filolog in kritik, podpredsednik SŠM. Viktor Bežek. — Dne 14. aprila 1920 je umrl v 71. letu starosti naš neumorno delavni predsednik velezaslužni pedagoški pisatelj, ustanovnik SŠM. Henrik Schreiner. — Dne 27. aprila 1920 je preminul pedagoški pisatelj, odbornik SŠM. Ivan Krulec. Vsem tem možem, ki jih ne moremo popolnoma nadomestiti, gre naš hvaležen spomin.

Novim predsednikom je izvolil občni zbor profesorja dr. Ljudevita Pivka. V odbor sta vstopila dosedanja namestnika prof. Marija Štupca in ravnatelj učit. Anton Dokler, oba v Ljubljani. Kot namestniki so bili izvoljeni: vseučiliški profesor dr. Karel Ozvald, višji šolski nadzornik Engelbert Gangl in okrajni šolski nadzornik Pavel Flerè, kot pregledovalec računov pa mestni učitelj Vendelin Sadar.

Izmed želja in nasvetov, ki so jih izrekli člani na občnem zboru, omenjamo sledeče:

1. Letopis 1920 naj objavi oceno delovanja ravnatelja H. Schreinerja s sliko.

2. Sliko ravnatelja Bežeka, Obširnega življenjepisa ravnatelja Bežeka. Letopis ne objavi, pač pa se posveti njemu cela številka »Popotnika«.

3. Odbor naj si pridobi stalne poročevalce:

a) o jugoslovanski pedagoški literaturi:

b) o slovenski mladinski literaturi:

c) o ljudskih knjigah, ki se smejo dajati mladini v roke.

4. Med izdajami pedagoških klasikov je pričeti s Komenskim.

5. Odbor je pooblaščen povišati članarino na 20 K, eventualno še više, ako se tekom leta zopet izdatno podraži tisk. (Se je povišala zaradi dražjega tiska na letnih 8 **dinarjev**. Ured.).

III. Na odborovi seji, ki se je vršila isti dan po občnem zboru, je bil izvoljen za podpredsednika SŠM. nadzornik Ljudevit Černej. Sklepi:

1. Honorar pisateljem se zviša na 250 kron od pole.

2. Naprositi je dr. Ivana Laha, da spiše zgodovino pedagogike kot zaključek Bežkovih pedagoških knjig, ki bo poleg tega tudi kot pomožna knjiga na učiteljiščih.

3. Izdelati je podrobne učne načrte za telovadbo in jih objaviti v Letopisu.

4. Za leto 1920. izda SŠM. knjige: 1. Fink. Posebno ukoslovje slovenskega jezika v osnovni šoli (5 pol): 2. dr. Pivko-Schaup. Telovadba I. (6 pol) z uvodom o zgodovini, sestavu, metodiki telovadbe in z navodili zlede osvoboditve od telovadbe: obsega naj vsaj proste in redovne vaje. 3. Letopis in 4. posebno polo z imenikom članov. Na sodelovanje v Letopisu je povabiti več priznanih pedagoških strokovnjakov in pisateljev.

Dr. Maks Kovačič, tajnik.

IV. Odbor SŠM. javlja, da je ob pogledu v proračun tiskovnih troškov za 16 tiskovnih pol bilo treba določiti članarino na 8 dinarjev za 1920. Vsled neprimerne draginje tiska se mora zvišati tudi ustanovnina na **200 dinarjev**. Dosedanji ustanovniki morajo plačevati še letno doplačilo v znesku **5 dinarjev**, kajti inače bi nosila SŠM. zanje prevelike žrtve. Dijaška naročnina znaša **5 dinarjev**.

Učiteljski konvikt.

(Sklepi učit. društva kranjskega okraja.)

Bilo je pred 26 leti. Učiteljstvo je živelo in umiralo, prosilo in zahtevalo — toda zaman, ni ga bilo prijatelja, ki bi mu odrezal boljši košček kruha. Uvideli so tedaj naši tovariši, da jim je pomoči iskati le v sebi samim, pa bodisi na kakršenkoli način. Iz te žalostne dobe so vznikla naša gospodarska podjetja, ki med nje prištevamo tudi Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta. „Namen" društva že četrt stoletja želi v § 2. in kliče, naj že vendar zgradimo v Ljubljani poslopje pod zgornjim naslovom, v katerem se bode skrbelo za učiteljske otroke in sirote a) v moralnem in b) v gmotnem oziru. V zavodu bi bili otroci preskrbljeni kakor na očetovem domu in tu bi se pazilo, da bi otroci v kakršnikoli obliki v nravnosti ne grešili in se pripravljali za prihodnje življenje.

Dobro. Papir je tu, a beseda noče in noče postati meso. Starši begajo za stanovanji, učiteljski pripravniki iščejo zavetja v Marijanišču, na zborovanjih nam milostno ponujajo letne prispevke, ko pa potrkaš, utrujeni Ahasver, proseč zavetja, pa ni, in ni. Hodi dalje, išči!

Malo upanja je bilo, ko je konvikt prešel v nove roke, ko se je v „principu" sprejel naš predlog po Dijaškem domu, ko so nam obljubili zavetje na Ljubljanskem gradu. Toda žal, mašili so nam le usta! Danes smo tam, kjer smo bili, v Ljubljani se šopiri Studentenheim, minister prosvete pa deli visoke podpore za učiteljske penzijonate! Sam kapital še dolgo ne bo ustregel našim zahtevam, zato bi bilo potrebno, da zasnujemo, po čemer nas kliče živa potreba. Nič ni na svetu nemogočega, upam, da vsaj to vprašanje ne bo v izjemo. Treba samo prave volje.

Pravila sama so že zdavnaj zastarela, treba, da jih preosnujemo. Glavnemu odboru predlagamo sledeče spremembe:

1. Društvo naj se včlani UJU, poverjeništvo Ljubljana, uprava ostani samostojna kakor doslej.

2. „Slovensko učiteljsko društvo" se zamenj z UJU, poverjeništvo Ljubljana.

3. Člani konvikta morejo biti samo učitelji; podporni in častni člani niso na mestu.

4. Pokrovitelji smejo biti samo učitelji, oziroma naša društva, ako vplačajo najmanj 1000 K. Vse dosedanje pokroviteljnine naj se razveljavijo ali vsaj dopolnijo do nove pristojbine.

5. Ustanovniki smejo biti le oni iz učiteljskega stanu, ki plačujejo letno po 100 K.

6. Društvenina naj se zviša na 1 K mesečno.

7. Funkcijonarji smejo biti tudi izven Ljubljane stanujoči odborniki.

8. Društvena zborovanja naj se vrše v zvezi z delegatskimi skupščinami.

9. O prepirih razsoja Učiteljsko razsodišče.

10. Ob razpustu pripade premoženje UJU, poverjeništvo Ljubljana.

Josip Lapajne.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ **Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj** zboruje v četrtek, dne 18. novembra t. l. v šoli v Brežicah. Pričetek ob 10. uri. Posebna vabila se ne bodo razpošiljala. Na dnevnem redu so važne točke, zato pričakujemo polnoštevilne udeležbe. — Odbor.

+ **Slovenjebistriško učiteljsko društvo** zboruje v četrtek dne 18. novembra t. l. ob 10. uri v dekliški šoli v Slov. Bistrici. Vzpored: Zapisnik o zadnjem zborovanju — dopisi — reševanje društvenih zadev — poročilo delegata tovariša Fr. Brgleza o delegacijskem zborovanju Zaveze v Mariboru; predavanje: Učna snov sedanjega zemljepisnega pouka za višjo stopnjo, govori tovariš Fr. Karbaš; slučajnosti. — Pred zborovanjem petje. Pesmarice I. in II.! Posebna vabila na šolska vodstva se ne razpošiljejo. Polnoštevilne udeležbe se nadeja odbor.

+ **Ljubljansko učiteljsko društvo** je zborovalo v soboto, 23. oktobra 1920. t. Tovariš predsednik Fr. Skulj otvori zborovanje, častita Andreju Rapetu kot novoimenovanemu nadzorniku za ljubljansko okolico ter pozdravi iz ruskega ujetništva vrnivšega se tovariša Emila Adamiča, ki poda v 1 uro trajajočem govoru sliko šolsko-političnih razmer v turkestanski sovjetski republiki zlasti v Taškentu, kjer je poročevalec prebil dolgo dobo neprostovoljnega ujetništva. Da si je delovanje neomejene diktature nahujskanega proletarijata ustvarilo katastrofalne gospodarske in politične posledice v Rusiji, je vendar upanje, da si opomore zopet šolstvo, ki je ob času revolucije največ trpelo. Tov. Adamič je obljubil napisati zanimiv referat za »Tovariša«.

2. Blagajnik Repovš opozarja, da je treba poravnati članarino 1. novembra, ko dobi učit. novo doklado. Sklene se zvišanje članarine za 10 K, da je mogoče kriti članstvo pri društvu javnih nameščencev.

3. Tov. tajnik priporoča podpreti rezervni sklad UJU. Brez organizacije ni doklad, ne našega ugleda, zato naj ne bode v društvu člana, ki ne bi prispeval svojega obolusa na žrtvenik učiteljske organizacije.

4. Živimo zadnjih 14 dni pod vtisom plebiscita na Koroškem. Dolžnost organizacije je, da pregleda vrste učiteljstva; ako vlada še kje oni duh avstrijskega patrijotizma, ki je zmagal na Koroškem, Vodstvo narodnih šol mora biti izročeno jugoslovansko mislečim voditeljem, da se prepoji našo mladino z ono idejo, ki ustvarja velike narodnostne države brez manjšin. Ako je v tem kaj nedostatkov pri našem šolstvu, jih je treba odpraviti, ker slovenizirano voditeljstvo nosi v svojem srcu vedno nemško dušo. Poverjeništvo UJU se vsled tega naprosi, da stori korake, kjer je potrebna remedura.

Zborovanje, na katerem je bilo navzočih 70 članov, je trajalo 2 uri.

A.

+ **Zborovanje učit. društva za laški okraj.** Pretečeno sredo je zborovalo »Učiteljsko društvo za laški okraj« v šoli na Zidanem mostu. Predsednik pozdravlja zavedno učiteljstvo, ki se je odzvalo svoji stanovski dolžnosti v tako častnem številu. Posebej še pozdravlja cenj. goste, ki so posetili današnje zborovanje. Učiteljsko društvo pristopi kot član »Učit. zdravilijskem domu v Slatini«, ter »Tvornici učil v Ljubljani«. Tov. V. Jurko je podal kratko sliko o dejanskem položaju Koroške med plebiscitom, ter omenil italijansko - nemški teror na naše ljudi. Glede vzor. pravil učit. društev, se pošljejo tozadevna izvajanja tov. Bučarja v to določenemu odseku v Ljubljano. Prihodnje zborovanje se objavi pravočasno v »Učit. Tovarišu«.

+ **Novomeško okrajno učiteljsko društvo** je zborovalo dne 14. oktobra 1920 v ljudski šoli v Novem mestu. Udeležba je bila dobra; vendar bi pričakovali toliko stanovske zavednosti, da bi se po dolgih mesecih odzvali povabilu in se udeležili zborovanja vse tovarišice in tovariši. Tovariš predsednik otvori zborovanje, pozdravi vse navzoče, posebno pa je še pozdravil na novo došle tovariše in tovarišice. — Nato je predaval vladni svetnik Seidl o Wilsonovi črti. Dokazal je najprvo v geološkem oziru, da tvori mejo med Italijo in Jugoslavijo naravna meja med Beneško ravnino in med Alpami oziroma Krasom. Na zato prirejenem zemljevidu nam je natančno razložil razliko med sestavinami, ki so v Alpah odnosno na Krasu in Beneški ravnini. Tudi v političnem oziru ne dosežemo mnogo z Wilsonovo črto in moramo vedno stremiti za tem, da dosežemo omenjeno naravno mejo. Primorje je jugoslovansko in ostane jugoslovansko. Opozorili je navzoče z navdušenimi besedami na Jugoslovansko Matico, katere član mora biti gotovo vsak zaveden Jugoslovan. — Po nad ure trajajočem predavanju je žel g. svetnik toplo zahvalo navzočih; na kar se mu je tudi predsednik prav prisrčno zahvalil.

Pri slučajnostih pa se je obravnavalo sledeče:

1. Nova pravila za okrajno učiteljsko društvo sestavi do prihodnjega izrednega občnega zbora tovariš Kosec iz Trebnjega. Njemu naj vsi člani sporoče eventuelne želje in nasvet o premembi pravil.

2. Zneski določeni v § 18. š. i. u. r. za učila i knjižnice naj se naredbenim potom vsaj podesetorijo.

3. UJU. — poverjeništvo Ljubljana naj poskrbi, da se učiteljstvu nakaže prosto stanovanje in drva, oziroma naj se izplača primerna odškodnina v denarju. Učiteljstva onkraj Kupe in onkraj Sotle dobiva vse to, samo učiteljstvo v Sloveniji naj bo prikrajšano! Ne vrši le istih dolžnosti? Višji šolski svet v Ljubljani pa mora izdati nove tozadevne dekrete.

4. Dalje naj poverjeništvo **energično** zahteva, da se tudi učiteljstvu izplača 25% doklade, ki so jih prejemali drugi državni uradniki v času od 1. junija do 30. septembra 1920. Ne odnehati in popustiti! Učiteljstvo ne trpi več, da bi se pometalo z njim!

5. Višji šolski svet se naprosi, da izda odlok, da se vrši klasifikacija otrok polletno.

6. Dalje je bil sprejet predlog, da se mora vsak član društva pravočasno **opravičiti**, če ne pride na zborovanje, sicer se ga bo kaznovalo z denarno globo.

Namesto prihodnjega zborovanja bo izredni občni zbor v Novem mestu 7. grudna 1920, na kar že danes opozarjamo.

Ko je tovariš predsednik še opozoril na »Učiteljsko samopomoč« ter na »Tvornico učil«, je zaključil zborovanje.

+ **Učiteljsko društvo za marenberški okraj** zboruje v četrtek dne 18. novembra s pričetkom ob 9. uri predpoldne v Vuzenici v novi šoli. Dnevni red: 1. Poročilo predsednika. 2. Dopisi. 3. Zborovanje »Zaveze« v Mariboru (poroča tov. Golob) 4. O telovadbi. (Poroča tov. Porekar). 5. Slučajnosti. Pridite vsi! — Mirko Lešnik, t. č. predsednik.

Iz Jugoslavije.

— **Učitelji - poslanci.** Člen 15. novega volilnega reda, ki onemogoča učiteljstvu in državnemu uradništvu pasivno volilno pravico, nam je v veliko škodo in bomo to uvideli šele pri razpravah v konstituanti. V dosedanjem narodnem predstavništvu smo imeli nekaj učiteljev - poslancev, vendar je bil stik, med njimi in našimi organizacijami precahel. Ravno sedaj, ko pride v razpravo končna ureditev naših plač in popolno izjednačenje z državnim uradništvom, ko pride v razpravo šolski zakon, bi rabili čimveč učiteljev - poslancev v parlamentu, ki bi bili odločni zagovorniki naših teženj v zbornici. Toda žal, se je le malo strank spomnilo učiteljstva in kolikor imamo dosedaj informacij, je le malo učiteljev kandidiralo. Iz Srbije poročajo, da kandidira Jugoslovanska demokratska stranka učitelja Vidosava Ševanoviča; v Sloveniji pa kandidira ista stranka tri kandidate iz učiteljskih vrst, in sicer nadučitelj Antona Gnusa, nadučitelja J. Sabatija in šolskega ravnatelja Karel Kvedra. Z obžalovanjem pa moramo konštatirati, da se druge stranke niso spomnile na učiteljstvo; v kolikor nam je znano in se da kontrolirati iz kandidatnih list. V našo stanovsko korist bi bilo, če bi bili vsi izvoljeni. Kakor videti, bo zastopstvo našega stanu zelo pičlo v parlamentu in bomo odvisni od drugih, poslancev - neučiteljev, da bodo zagovarjali naše interese! V našo stanovsko in šolsko korist je, da pridejo v konstituanto samo taki poslanci, ki so odločni zagovorniki naših zahtev in od katerih imamo zanesljivo prepričanje, da bodo glasovali in se za naše gmotne in pravne interese in podržavljenje šolstva. Kolike važnosti so našim stanovskim zahtevam naklonjeni poslanci v zbornici, se zavedamo, če se spomnimo na bol, ki nas je navdajala, ko sta dva učitelja - poslanca glasovala v kranjski deželni zbornici, **pod pritiskom sozastopnikov SLS, proti regulaciji učiteljskih plač.** Ta sramota še ni pozabljena! Strnjeni se moramo torej zavzeti za to, da bodo prišli v konstituanto poslanci, ki so učiteljskim zahtevam prijazni, ne pa oni, ki nas hočejo zopet razdeliti in napraviti odvisne od dežel in nam s tem zopet poslabšati naš gmotni in pravni položaj, ter oslabiti šolstvo.

— **Narodna Prosveta prosi,** da ji poročajo tovariši vseh pokrajin brzojavno o kandidatih-učiteljih za bodočo konstituanto, ki so jih postavile razne stranke na svoje liste. Ugotoviti hoče, koliko učiteljev kandidira pri sedanjih volitvah in katere stranke so postavile tudi učitelje kot kandidate.

— **Clara pacta...** Ne bomo debatirali o oklicu, ki je bil brez podpisa izdan po vseh slovenskih listih na učiteljstvo iz zasedenega ozemlja, da naj se vrne. »ker narod kliče!«, ker bomo o oklicu še ob priliki izpregovorili. Zbrali pa bomo imena vseh doktorjev od pisarne za zasedeno ozemlje, urada za zaščito dece pri deželni vladi in od vseh bivših advokatov in politikov v Primorju, ki se sedaj nahajajo v Mariboru in drugje po Sloveniji, da izdamo na nje enak klic: »ker narod kliče svoje voditelje nazaj!« Predpogoji za vrnitev učiteljstva so, **da vlada izvoslule** prevzetje in nastavljanje tega učiteljstva v zasedenem ozemlju (posameznike osebno pošiljati v zasedeno ozemlje je brezglavo delo, ker vsi slučaji dosedaj govore, da nihče ni bil sprejet): rešiti je vprašanje, kdo bo povrnil potne stroške, štetja službenih let itd. itd. Vsaj toliko bi morala **vlada** prej napraviti in pripraviti, kolikor je izdelala in uredila tozadevno vprašanje glede Koroške. To naj premislijo izdajatelji onega oklica predno izdajo nezrel in brezploden oklic, ki samo razburja javnost in učiteljstvo in kar je glavno, da meče luč **nerodoljubja** na učiteljski stan in ga s tem žali in blati.

— **Koroško učiteljstvo naj se ne pusti begati** medsebojno v vprašanju nameščenja in premeščenja v Jugoslaviji ter naj se vselej prej raje obrne za pojasnilo na višji šolski svet, predno izreče svojo sodbo. Pojasnila bo dal lahko zastopnik učiteljstva pri višjemu šolskemu svetu. V